

РЕЦЕНЗІЯ

**на освітньо-наукову програму «Освітні, педагогічні науки»
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова**

Освітньо-наукова програма «Освітні, педагогічні науки» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, редакція 2024 року зі змінами, розроблена в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова під керівництвом гаранта, доктора педагогічних наук, професора Олени Валеріївни Матвієнко, становить інтерес як програма підготовки дослідника, орієнтованого на самостійний науковий пошук і професійну діяльність у вищій школі. Її актуальність визначається необхідністю поєднання методологічної ґрунтовності педагогічних досліджень із готовністю їх авторів проєктувати освітній процес, критично оцінювати педагогічні рішення та впроваджувати науково обґрунтовані інновації.

Мета програми розкриває спрямованість підготовки на продукування нових знань, здійснення оригінальних досліджень і розв'язання комплексних проблем освіти. Конкретизація предметної області через характеристику об'єкта діяльності, теоретичного змісту, дослідницьких методів та інструментів дає змогу окреслити змістові межі наукової підготовки. Важливим є поєднання історико-педагогічного й порівняльно-педагогічного аналізу із застосуванням кількісних, якісних і змішаних дослідницьких підходів. Такий підхід створює можливості для обґрунтованого вибору методології відповідно до проблеми дослідження та характеру наукових завдань.

Освітня складова програми обсягом 52 кредити ЄКТС містить 39 кредитів обов'язкових і 13 кредитів вибіркових компонентів. Поєднання філософської, іншомовної, методологічної, інформаційної та спеціальної педагогічної підготовки забезпечує змістову основу для розвитку дослідницької компетентності. Вибіркова складова, що становить 25 % освітньої підготовки, передбачає можливість її індивідуалізації відповідно до наукових інтересів і професійних потреб здобувача. Особливого значення набуває узгодження вибору дисциплін із дослідницькими завданнями, які аспірант розв'язує на відповідному етапі підготовки дисертації.

Заслуговує на позитивну оцінку сформульована в програмі система компетентностей і результатів навчання. ПРН 1 і ПРН 2 орієнтують на критичне осмислення педагогічних теорій та досвіду, ПРН 3 і ПРН 4 — на розроблення концепції дослідження, добір інструментарію, аналіз даних, визначення достовірності й обмежень отриманих результатів. У сукупності ці положення дають підстави розглядати методологічну підготовку як розвиток

здатності здобувача свідомо конструювати науковий пошук, пояснювати власні дослідницькі рішення та обґрунтовувати особистий внесок у педагогічну науку.

Вагомою перевагою оновленої редакції є посилення підготовки до викладацької діяльності. Введення обов'язкового компонента ЗН 05 «Теорія і методика проєктування освітнього процесу у вищій школі» обсягом 3 кредити ЄКТС і збільшення науково-педагогічної практики до 6 кредитів утворюють основу для переходу від теоретичного опанування педагогіки вищої школи до виконання професійних завдань викладача. ПРН 8 та ПРН 9 конкретизують очікувані результати цього переходу: проєктування освітнього компонента, узгодження змісту й методів викладання з результатами навчання, проведення занять, організацію самостійної роботи, оцінювання та надання конструктивного зворотного зв'язку.

З позицій професійного становлення майбутнього викладача особливої уваги заслуговує відображення рефлексії у змісті програми. Загальна компетентність ЗК 5 і програмний результат ПРН 13 передбачають самооцінювання, саморозвиток, ініціативність, відповідальність за власні рішення та здатність діяти в умовах невизначеності. У поєднанні з вимогою аналізувати результативність занять і вдосконалювати викладання ці положення створюють передумови для формування професійної суб'єктності здобувача — здатності самостійно визначати цілі діяльності, здійснювати обґрунтований вибір і відповідально оцінювати його наслідки.

Продуктивним є передбачений програмою взаємозв'язок дисертаційного дослідження та освітньої діяльності. Виконання дослідницьких завдань у межах дисциплін, розроблення навчально-методичних матеріалів і використання результатів власних досліджень у викладанні дають можливість наближати навчання аспірантів до реального контексту науково-педагогічної праці. Зазначені в програмі активне навчання, навчання через викладання та індивідуальні консультації можуть сприяти поступовому зростанню дослідницької самостійності за умови відповідного змістового наповнення завдань.

Позитивно оцінюється увага до академічної доброчесності, дослідницької етики, відкритої науки та відповідального використання цифрових технологій. Вимоги критично оцінювати можливості й ризики застосування інструментів штучного інтелекту та перевіряти коректність результатів їх використання є важливими для сучасної дослідницької культури. Зміст програми також враховує потребу наукового осмислення освітніх викликів воєнного стану, забезпечення безперервності освіти та її відновлення, що надає підготовці актуального суспільного спрямування.

Для подальшого вдосконалення реалізації програми доцільно систематизувати в межах ЗН 05 і науково-педагогічної практики завдання контекстного характеру: аналіз проблемних ситуацій викладання, моделювання

навчального заняття, обґрунтування педагогічного рішення, проведення та подальше обговорення фрагментів занять. Послідовність таких завдань варто вибудувати від аналізу запропонованих ситуацій до самостійного розв'язання реальних професійних проблем з урахуванням тематики дисертаційного дослідження.

Доцільно також конкретизувати засоби оцінювання рефлексивних результатів підготовки, зокрема через портфоліо викладацьких напрацювань, аналітичні звіти за результатами практики та самооцінювання професійного поступу. Критерії мають відображати здатність виявляти причини труднощів, аргументувати вибір способів діяльності, враховувати зворотний зв'язок і планувати вдосконалення власної роботи. Така конкретизація посилить практичне забезпечення ПРН 9 і ПРН 13 та зробить індивідуальний поступ здобувача більш доступним для змістового аналізу.

Загалом рецензована програма вирізняється поєднанням фундаментальної педагогічної підготовки, самостійного дослідження та практичного опанування викладацької діяльності. Висловлені рекомендації мають розвивальний характер і спрямовані на поглиблення її методичного забезпечення. Освітньо-наукова програма «Освітні, педагогічні науки» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, редакція 2024 року зі змінами, заслуговує на позитивну оцінку та може бути рекомендована до подальшої реалізації в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова з урахуванням зазначених пропозицій.

РЕЦЕНЗЕНТ:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології та
психолого-педагогічних наук
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Вікторія ЖЕЛАНОВА

Підпис Вікторії ЖЕЛАНОВОЇ засвідчую
Декан Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету
Імені Бориса Грінченка

 Ольга КОТЕНКО